

Wrocław, 20 kwiecień 2023r.

dr hab. inż. Teresa Kupczyk, prof. AWL
Akademia Wojsk Lądowych
imienia generała Tadeusza Kościuszki
Wydział Zarządzania
teresa.kupczyk@awl.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Piotra Placka

pt. „System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy

w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej”

przygotowanej pod kierunkiem naukowym:

dr hab. inż. Anny Brzozowskiej prof. PCz (Promotora)

Podstawa opracowania recenzji i jej przedmiot

Podstawą formalną sporządzenia recenzji jest umowa zawarta na przygotowanie recenzji, a także Uchwała Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości Politechniki Częstochowskiej wyznaczająca mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej pt. „System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” w postępowaniu w sprawie nadania mgr Piotrowi Plackowi stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie Nauki o zarządzaniu i jakości. Przedmiotem oceny rozprawy doktorskiej, zgodnie art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2022 poz. 574) oraz art. 13 ust. 1 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r. (Dz.U. 2017 poz. 1789) jest to, czy stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, czy wskazuje na posiadanie przez Autora (Doktoranta) ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie naukowej „Nauki o zarządzaniu i jakości”, a także czy ma on umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W recenzji, uwzględniając wyżej wymienione kryteria i wymogi stawiane pracom doktorskim, zaprezentowano następujące wymiary oceny: wybór tematu i uzasadnienie problemu badawczego podjętego w rozprawie, metodykę badawczą, w tym przyjęte założenia, cele, tezy, hipotezy, dobór metod i źródeł, konstrukcja rozprawy, wartość naukowa rozprawy oraz formalna strona dysertacji. Recenzję zamykają wnioski końcowe.

1. OPINIA OGÓLNA

Przedstawiona mi do recenzji dysertacja doktorska pt. „System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” przygotowana przez mgr Piotra Placka stanowi kompetentne merytorycznie rozwiązanie złożonego problemu badawczego. Opracowanie ma walory poznawcze, a także aplikacyjne. Wypełnia lukę badawczą jaka występuje w Polsce w tym obszarze. Wyzwanie, jakiego podjął się Autor w rozprawie, tj. opracowanie modelu systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej uważam za uzasadnione i przyczyniające się do rozwoju Nauk o zarządzaniu i jakości.

2. OCENA MERYTORYCZNA

2.1. Wybór tematu, uzasadnienie problemu badawczego

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska napisana przez mgr Piotra Placka, pt. „System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” lokuje się merytorycznie w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie „Nauki o zarządzaniu i jakości”. Rozprawa podejmuje ważną i aktualną problematykę. Ze względu na omawianą problematykę zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy jest kluczowe w dążeniu do stałego doskonalenia rozwiązań przyjmowanych w celu ochrony bezpieczeństwa i zdrowia pracowników oraz poprawy ich warunków pracy. Zwłaszcza działania na tym polu Unii Europejskiej wymuszają nowe inicjatywy. 10 marca 2022 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie nowych strategicznych ram Unii Europejskiej dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy po 2020 r., w której zawarto szereg postulatów, w tym dotyczących bardziej ambitnych działań w zakresie nowotworów związanych z pracą, szerszej i bardziej kompleksowej dyrektywy w sprawie zaburzeń układu mięśniowo-szkieletowego i chorób reumatycznych, a także uwzględnienia aspektu płci we wszystkich środkach bezpieczeństwa i higieny pracy. Zaapelowano również o włączenie prawa do bycia offline do ram strategicznych oraz do zaproponowania dyrektywy w sprawie zapobiegania zagrożeniom psychospołecznym. 5 lipca 2022 r. Parlament przyjął też rezolucję w sprawie zdrowia psychicznego w cyfrowym świecie pracy, w której uznał wpływ pandemii COVID-19 na organizację pracy i zdrowie psychiczne pracowników. W konsekwencji, także w organizacjach o wysokim stopniu hierarchii i struktury, jakimi niewątpliwie są Szkoły Państwowej Straży Pożarnej oraz ich instytucje, widoczna jest silna presja na poprawę zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Zatem

problematyka recenzowanej rozprawy dobrze wpisuje się w ramy aktualnych problemów nauk o zarządzaniu i jakości, a także oczekiwań zarządzających organizacjami tego typu. Recenzowana rozprawa stanowi próbę uzupełnienia tej luki teoretyczno-empirycznej, szczególnie w organizacjach Szkoły Państwowej Straży Pożarnej i dlatego stanowi wartościowy kierunek badawczy. Opracowany model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej jest w stanie wpłynąć na podejmowanie działań prowadzących do ich rozwoju i stanowi, w moim mniemaniu, o oryginalności rozprawy. Ze względu na niesłabnące zainteresowanie zarówno teoretyków, jak i praktyków zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy podjęta przez Autora próba opracowania modelu nadaje rozprawie doktorskiej dodatkowych walorów praktycznych. Wybór tematu rozprawy uznaję zatem za aktualny, istotny dla nauki i praktyki, nowatorski i priorytetowy wobec współczesnych wyzwań. Próbę zapełnienia zidentyfikowanej przez Autora luki uznaję za cenną i uzasadnioną. Świadczy ona o dobrym rozeznaniu Doktoranta w aktualnych problemach nauk o zarządzaniu i jakości.

2.2. Metodyka badawcza (założenia, cele, tezy, hipotezy, metody)

Przyjęta w dysertacji metodyka badań obejmowała: studia literatury przedmiotu, opracowanie modelu teoretycznego i narzędzi badawczych, przeprowadzenie badań empirycznych, analizę i interpretację otrzymanych wyników. W mojej ocenie jest ona poprawna zarówno z punktu widzenia zamierzeń badawczych, jak i postawionych hipotez.

Autor sformułował cel główny rozprawy (s. 7), polegający na opracowaniu modelu systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej. Uważam, że tak sformułowany cel ma wartość poznawczą, użyteczną i prognostyczną.

Autor postawił też ambitne cele cząstkowe rozprawy (s. 7 i 8), tj. :

- C1. Usystematyzowanie dorobku naukowego i wiedzy z zakresu systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy.
- C2. Prezentacja wpływu systemu bezpieczeństwa i higieny pracy na funkcjonowanie i zarządzanie w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej.
- C3. Ocena modeli funkcjonalnych systemów bezpieczeństwa i higieny pracy w organizacjach.
- C4. Opracowanie założeń do budowy modelu systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej.

- C5. Weryfikacja autorskiego modelu systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy dla Szkół Państwowej Straży Pożarnej.

Stwierdzam, że przyjęte cele zostały skonstruowane klarownie oraz w przeważającej części osiągnięte. Autor podejmując się wypełnienia luki badawczej, sformułował następującą hipotezę główną rozprawy (s. 7):

Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy stymuluje działania prowadzące do rozwoju oraz wpływu na zarządzających, jak również na funkcjonariuszy i pracowników Szkół Państwowej Straży Pożarnej.

Mam pewne uwagi co do tej hipotezy. Po pierwsze jest to raczej teza doktorska. Po drugie hipoteza stwierdza, że Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy stymuluje działania prowadzące do rozwoju, ale nie wiadomo czego. Przypuszczam, że Autorowi chodziło o Szkoły Państwowe Straży Pożarnej. Niemniej przedmiotem badań opisywanych w rozprawie nie był rozwój tych Szkół, ani wpływ Modelu zarządzania BHP na ich rozwój, a jedynie wpływ tego modelu na bezpieczeństwo i higienę pracy, w tym zmniejszenie ryzyka wypadków i ich liczby. Trzeba przypomnieć, że teza doktorska jest pewnym założeniem, twierdzeniem, pytaniem lub konkluzją odnośnie przedmiotu badania, którą należy w rozprawie doktorskiej udowodnić na podstawie przeprowadzonego empirycznego studium danego zagadnienia. Warto podkreślić, że celem głównym rozprawy było opracowanie modelu. A zatem sformułowana teza powinna dotyczyć proponowanego modelu konkretnej rzeczywistości, pozwalającego wyjaśnić prawa rządzące tą rzeczywistością (występujących zależności pomiędzy zmiennymi), co przyniesie poszerzenie dotychczasowej wiedzy. Autor sformułował hipotezę doktorską jako rezultat przeprowadzonej analizy i krytyki piśmiennictwa w podejmowanej problematyce, a następnie poddał ją weryfikacji w badaniach empirycznych. Zatem jego hipoteza musi być ściśle związana z przedmiotem zrealizowanych badań. W myśl powyższego teza doktorska powinna być nieco inna i mogła by brzmieć:

Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej obniża ryzyko wypadków i zmniejsza ich liczbę, a także wpływa na zarządzających, jak również na funkcjonariuszy i pracowników, podnosząc poziom bezpieczeństwa i higieny pracy w tych organizacjach”.

Autor sformułował poniższe hipotezy cząstkowe:

- H1. Wdrożenie systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy wpływa pośrednio lub bezpośrednio na funkcjonowanie Szkół Państwowej Straży Pożarnej.

- H2. Zapisy norm determinują kształt i elementy modelu systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej.
- H3. Zastosowanie wskaźników wynikowych i wiodących przyczynia się do oceny skuteczności zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej.
- H4. System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy przyczynia się do efektywnego zarządzania Szkołami Państwowej Straży Pożarnej i potwierdza dążenia do poprawy skuteczności działań na rzecz bezpiecznych warunków pracy, służby i nauki. Zaproponowane hipotezy cząstkowe są raczej tezami cząstkowymi, niemniej uznaję, że zostały sformułowane prawidłowo pod względem metodycznym i spójne z celami pracy. W przeprowadzonych badaniach zaplanowano procedurę badawczą w taki sposób, że pozwoliła ona zweryfikować przyjęte hipotezy badawcze.

Reasumując, pomimo kilku uwag krytycznych, czasem dyskusyjnych, w mojej ocenie, Doktorant prawidłowo dobrał metody badań, adekwatnie do postawionego problemu. Przyjęta przez niego metodyka badania, służąca weryfikacji postawionych hipotez, jak również interpretacja uzyskanych wyników badań i podjęte próby ich uogólnienia należy uznać za prawidłowe.

2.3. Ocena poprawności struktury rozprawy oraz jej zawartości merytorycznej

Rozprawa liczy 255 stron i jest to opracowanie wystarczające co do objętości, w stosunku do wagi poruszanych problemów. O jego ocenie w opinii recenzentki przesądzą przede wszystkim - struktura i zawartość merytoryczna, prowadzony wywód oraz strona formalna poszczególnych rozdziałów. Strukturę rozprawy oceniam pozytywnie. Rozprawa składa się z wstępu, pięciu rozdziałów i podsumowania, a także bibliografii, spisu rysunków, fotografii, tabel i wykresów. Spis treści rozprawy został opracowany z zachowaniem logiki wywodów oraz wymaganych standardów. Ogólny układ rozprawy oceniam jako poprawny i przejrzysty. Autor dokonał podziału treści na trzy zasadnicze części: teoretyczną, metodyczną i empiryczną. Uważam to za właściwe i pozwalające na efektywne zaprezentowanie omawianych zagadnień. We Wstępie Autor we właściwy sposób uzasadnił przyczyny podjęcia poruszanej problematyki, a także przedstawił cele rozprawy i dokonał ich hierarchizacji (cel główny i cele szczegółowe). Zaprezentował też hipotezę doktorską. Dokonał syntetycznego opisu treści rozdziałów. We wstępie zabrakło natomiast osadzenia problemu naukowego w danej dziedzinie i dyscyplinie naukowej, a także opisu zakresu czasowego i terytorialnego rozprawy oraz

syntetycznej charakterystyki wykorzystanej literatury. Należało też szerzej scharakteryzować wykorzystane metody badawcze, za pomocą których Autor zamierzał rozwiązać określony problem naukowy, czyli zweryfikować przyjęte hipotezy. Cenny byłby też krótki opis schematu zastosowanej procedury badawczej.

W rozdziale pierwszym Autor dokonał analizy literatury przedmiotu w zakresie systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach PSP. Przedstawił wprowadzenie do problematyki koncepcji systemowego zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. W celu uporządkowania rozważań teoretycznych usystematyzował podstawowe zagadnienia i definicje, występujące w literaturze przedmiotu. Zaprezentował też funkcjonujące modele systemowe w zarządzaniu bezpieczeństwem i higieną pracy. Szczególną uwagę zwrócił na system zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy (SZBHP) zgodny z ISO 45001:20184. Przedstawił także najważniejsze zagadnienia związane z oceną ryzyka zawodowego, jako ważnego elementu systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. W mojej ocenie rozdział pierwszy jest opracowany w sposób poprawny, chociaż powinien zacząć się dokonaniem ustaleń terminologicznych, wyjaśniając znaczenie podstawowych pojęć, np. takich jak: bezpieczeństwo i higiena pracy czy zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy. Autor powinien wskazać precyzyjnie, jaką terminologią będzie się posługiwał w pracy. Zatem zabrakło na początku rozprawy wskazania jak Autor definiował te pojęcia w swoich badaniach i dlaczego dokonał takich, a nie innych ustaleń terminologicznych (brakuje szerszego uzasadnienia). Niepotrzebnie Autor na koniec rozdziału pierwszego, a także kilku innych, jeszcze raz pisał, jakie treści w nim przedstawiono. Praktyka ta nie jest właściwa. W miejsce to należało sformułować wnioski, refleksje i spostrzeżenia, wskazujące, co wynika z zaprezentowanych treści i dokonanej pogłębionej analizy. Cenne było by w każdym podrozdziale krótkie wprowadzenie, wskazujące co on zawiera i czemu służą prezentowane w nim treści (jaki cel pracy/zamierzenia realizują, jakie hipotezy weryfikują, itp.). Znacznie poprawiło by to klarowność wywodów. Na końcu podrozdziałów warto by bardziej wyartykułować, co wynika z zaproponowanych w nich treści i sformułować wstępne wnioski.

W rozdziale drugim Autor omówił zagadnienia związane z zarządzaniem BHP w Szkołach PSP. Przedstawił w nim założenia strategiczne realizowane w Szkołach PSP. W dalszej kolejności dokonał prezentacji instrumentów systemu zarządzania BHP w Szkołach PSP. Treści ujęte w tym rozdziale koncertują się również na analizie systemu prawnego w kontekście Bezpieczeństwa i Higieny Pracy w Szkołach PSP, w kontekście ich obowiązywania w stosunku do pracowników i funkcjonariuszy. Ponadto w rozdziale tym Autor dokonał weryfikacji

częstkowej wdrożenia systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy, mającego wpływ pośrednio lub bezpośrednio na funkcjonowanie Szkół Państwowej Straży Pożarnej.

W rozdziale trzecim Autor dokonał analizy systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy jako narzędzia doskonalenia organizacji, którą są Szkoły Państwowej Straży Pożarnej. Przeprowadzone w rozdziale rozważania dotyczyły istoty i znaczenia narzędzi teleinformatycznych, które wspomagają służbę BHP w Szkołach PSP i wspomagają w ten sposób zarządzanie BHP. Autor przedstawił istotę zarządzania procesowego w organizacji. Ponadto, na podstawie przeprowadzonego studium literatury przedmiotu zaproponował własną definicję zarządzania BHP w Szkołach PSP oraz definicję skutecznego zarządzania BHP w Szkołach PSP. Autor dokonał również przeglądu i klasyfikacji sposobów audytowania wewnętrznego jako narzędzia doskonalenia systemu zarządzania BHP w Szkołach PSP. Wskazał również zadania, jakie pełnią szkolenia w aspekcie BHP i jakie mają one znaczenie dla efektywnego funkcjonowania Szkół PSP. Autor określił własną propozycję definicji efektywnego zarządzaniem BHP w Szkołach PSP.

Czwarty rozdział rozprawy Autor poświęcił opracowaniu modelu systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej. Przedstawił w nim parametry autorskiego modelu, które zostały dobrane na podstawie obowiązujących podstaw prawnych, związanych z przestrzeganiem zasad BHP, zatrudnieniem, a także norm, ustaw oraz rozporządzeń związanych z zatrudnionymi pracownikami i funkcjonariuszami w Szkołach PSP. Wyodrębniono zmienną zależną główną, zmienną zależną poboczną oraz zmienne niezależne i dodatkowe zmienne kontekstowe. Zmienne te posłużyły do zaprojektowania autorskiego modelu systemu zarządzania BHP w Szkołach PSP. Pozytywnie oceniam zastosowany przez Doktoranta warsztat metodyczny. Niemniej mam kilka uwag i wątpliwości. Na stronie 182 Autor pisze „Nawiązując do głównego celu pracy: Opracowanie modelu systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” zaproponowano opracowanie modelu ekonometrycznego określającego ilościową ocenę ryzyka występowania wypadku w Szkołach PSP z uwzględnieniem istotnych czynników”. W innym miejscu na str. 193 Autor napisał: „Z tego też względu na potrzeby pracy pierwszym modelem staje się model systemowy przedstawiający analizę ścieżek, a drugi ilościowy określający prawdopodobieństwo ryzyka wypadku”. Czy zatem zdaniem Autora „Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” to: „Model systemowy przedstawiający analizę ścieżek” (Rysunek 62, str. 190), czy model ekonometryczny, określający ilościową ocenę ryzyka występowania wypadku w

Szkołach PSP” (opisany na str. 181-182), czy obydwa te modele na raz. Poza tym, zakładając, że modelem systemowym, jak wskazał Autor, jest model określony na Rysunku 62, to jest on zatytułowany „Rysunek 62. Model strukturalny - analiza ścieżkowa (RMSEA=0,045; CFI=0,973; CMIN=64,632)”. Czy zatem model systemowy, zdaniem Autora, to to samo co model strukturalny? A może Autor za „Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” uznaje ostatecznie Model zaprezentowany na rysunku 67 (str. 208), uwzględniający zasady implementacji modelu, zatytułowany „Model architektury zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej wymaga określenia pewnych rekomendacji wdrożeniowych”. W mojej ocenie sprawa ta nie została przez Autora w dostatecznym stopniu wyartykułowana. Cenne byłoby szersze zaprezentowanie autorskiego modelu, w tym wskazanie jakie metody wykorzystano do jego budowy, jak definiowano zmienne w modelu, czy i jakie związki występują w analizowanym modelu między zmiennymi. Dlatego też proszę by Autor na obronie precyzyjnie wyjaśnił jak wygląda jego autorski „Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży”.

Nieco krytycznie oceniam opisy niektórych tabel, które są nieprecyzyjne, np. Tabela 50 (str. 183). Autor zatytułował Tabelę 50, „Tabela 50. Anova dla wyłonionych 10 skupień metodą k Means”. Z opisu nie wynika o jakie skupienia chodzi. Pewne wątpliwości budzi też opis Rysunku 62 (str. 190), tj. „Model strukturalny – analiza ścieżkowa (RMSEA=0,045; CFI=0,973; CMIN=64,632)”. Analiza prezentowanych na nim danych wskazuje, że jest to model zmiennych wpływających na liczbę wypadków, niemniej w opisie rysunku tego brakuje.

Mimo kilku uwag krytycznych uważam, że zgromadzony w rozprawie materiał badawczy, a także zaproponowany „Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” ma walory oryginalności w sferze poznawczej (teoretycznej i empirycznej) oraz metodycznej.

W rozdziale piątym Autor dokonał implementacji modelu systemu zarządzania BHP w szkołach PSP i jej wyników w postaci sformułowanych rekomendacji dla Szkół PSP, pozwalających efektywnie wdrożyć autorski model systemowego zarządzania BHP w szkołach PSP. Dysertację zakończono podsumowaniem, stanowiącym syntetyczną prezentację przeprowadzonych przez Autora wyników rozważań oraz najważniejszych wniosków, wynikających ze sformułowanych w pracy celów i hipotez badawczych. Mam pewien niedosyt tych wniosków. W mojej ocenie są one ciekawe, ale trochę skromne jak na zakres przeprowadzonych badań, w szczególności te postulatywne. W części końcowej powinna

znaleźć się nieco szersza autorska opinia na temat znaczenia rozwiązania danego problemu naukowego dla teorii, a także próba określenia dalszych kierunków badań w danym obszarze, a w szczególności wskazanie, w jakich innych badaniach uzyskane wyniki mogą być punktem wyjścia i poznawczą podstawą.

Uważam, że struktura pracy umożliwiła zidentyfikowanie kluczowych aspektów, oddziałujących na proces zarządzania BHP w Szkołach PSP. Zaprezentowane rozważania, w tym przeprowadzona kwerenda literatury przedmiotu, analiza dokumentacji z zakresu BHP w zakresie systemu zarządzania BHP, a także wykonanie modelu, stanowią mocne podwaliny autorskiego modelu systemu zarządzania BHP w Szkołach PSP. Uważam, że Autor wykazał przydatność opracowanego modelu systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej. Wskazał też na problemy badawcze i obszary, które wymagają w przyszłości podjęcia badań o pogłębionym charakterze. Niestety nie zostały wskazane przez Autora ograniczenia postępowania badawczego, opisywanego w swojej rozprawie, co jest wymagane w pracach naukowych. Proszę zatem by Doktorant wskazał na te ograniczenia w trakcie publicznej obrony.

Podsumowując ocenę struktury rozprawy, należy stwierdzić, że jest ona poprawna. Zawartość merytoryczna dysertacji jest ciekawa i wartościowa, a postawione przez autora cele zostały osiągnięte. Doktorant właściwie posługuje się stosowaną terminologią i w zdecydowanej większości przypadków jego wywody są przekonujące.

2.4. Ocena rozprawy od strony formalnej i wykorzystanych materiałów źródłowych

Rozprawa została napisana poprawnym językiem, choć autor nie ustrzegł się od popełniania drobnych błędów stylistycznych i interpunkcyjnych. Dość często autor używa słowa „ilość” dla rzeczy policzalnych, np. „ogólna ilość stwierdzonych uchybień i braków” (s. 145). Dla rzeczy policzalnych należy użyć słowa „liczba”. Netografia powinna być połączona z Bibliografią. Kilka pozycji bibliograficznych jest opisany wyłącznie poprzez link, co jest niewłaściwe. Źródła internetowe powinny być opisane analogicznie jak pozostałe pozycje, a dodatkowo zawierać link, wraz z datą pobrania (zalecany standard APA). Teoretyczna część rozprawy została przygotowana w oparciu o metodykę systematycznego przeglądu zarówno krajowej, jak i zagranicznej literatury przedmiotu. Dobór źródeł w teoretycznej części rozprawy oraz ich wykorzystanie oceniam wysoko. Pod względem jakościowym literatura jest dobrana prawidłowo, ponadto jest zróżnicowana. Przegląd literatury przedmiotu należy uznać za

wyczerpujący (296 pozycje, razem z aktami prawnymi i Netografia 430). Większość źródeł to pozycje w języku polskim.

2.5. Wartość naukowa dysertacji

Wkład niniejszej dysertacji w rozwój dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości, przejawia się:

1) w aspekcie teoretycznym: usystematyzowaniu dotychczasowego dorobku naukowego w zakresie zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej; przedstawieniu czynników, wpływających na funkcjonowanie systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej; egzemplifikacji modelu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej;

2) w aspekcie empirycznym: zidentyfikowaniu rozwiązań, dotyczących zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej; kwalifikacji czynników szkodliwych lub uciążliwych dla zdrowia występujących w Szkołach PSP; przedstawieniu problemu występowania narażeń na poszczególne czynniki zagrożeń podczas pełnienia służby oraz implementacji proponowanego modelu systemowego zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej. Poprzez realizację celów cząstkowych, został usystematyzowany dorobek naukowy i wiedza z zakresu systemu zarządzania BHP w Szkołach PSP. Wykazana została rola BHP i jej wpływ na funkcjonowanie i zarządzanie w Szkołach PSP. Ponadto dokonano oceny funkcjonujących systemów BHP w organizacjach oraz zostały opracowane założenia do budowy modelu systemu zarządzania BHP w Szkołach PSP, oraz została podjęta jego weryfikacja. Powyżej podniesiono kilka zastrzeżeń do rozprawy, częściowo krytycznych, częściowo tylko polemicznych, a częściowo mających zachęcić Autora do dodatkowego przemyślenia kilku kwestii. Należy podkreślić, że wszystkie te uwagi nie obniżają znacząco oceny pracy. Znakomita część tych uwag wynika nie z dostrzeżenia jakichś dyskwalifikujących błędów, lecz z przeświadczenia, jakiego recenzent nabył w toku lektury rozprawy, że ma do czynienia z rozprawą dobrą, która - jako taka zachęca do dyskusji i dodatkowych przemyśleń. Ogólny poziom wywodu jest równy i wysoki. Autor ma szeroką i pogłębioną wiedzę w zakresie zarządzania BHP. Pod względem merytorycznym, mimo kilku uwag krytycznych, rozprawa zasługuje na wysoką ocenę i spełnia rygory naukowe. Rozprawa wnosi do Nauk o zarządzaniu i jakości zarówno wkład teoretyczno-poznawczy, jak i metodyczny. Rozprawa ma wymiar praktyczny, bowiem Autor opracował wytyczne i

rekomendacje dla zarządzających bezpieczeństwem i higieną pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej. Należy zatem uznać, że Autor poszerzył dotychczasową wiedzę w zakresie Nauk o zarządzaniu i jakości.

Podsumowując ogólną ocenę rozprawy stwierdzam, że:

- podjęty przez Doktoranta temat jest ważny dla nauki i jest nowatorski;
- Doktorant zna literaturę przedmiotu i potrafi ją twórczo wykorzystać;
- Doktorant zna i prawidłowo stosuje właściwe dla dyscypliny naukowej - Nauki o zarządzaniu i jakości - metody badawcze i terminologię;
- Doktorant umie prawidłowo zaplanować, zorganizować i przeprowadzić badanie empiryczne, a następnie poprawnie zinterpretować jego wyniki;
- stosowany przez Doktoranta warsztat pisarski jest poprawny;
- postawione w rozprawie cele zostały osiągnięte, zaś hipotezy badawcze zweryfikowane.

2.6. Pytania problemowe

Po zapoznaniu się z dysertacją miałbym poniższe pytania szczegółowe do Doktoranta, o odpowiedź, na które prosiłbym podczas publicznej obrony.

1. Proszę by Autor na obronie precyzyjnie wyjaśnił jak wygląda jego autorski „Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej”. Czy jest to: „Model systemowy przedstawiający analizę ścieżek” (Rysunek 62, str. 190), czy model ekonometryczny, określający ilościową ocenę ryzyka występowania wypadku w Szkołach PSP” (opisany na str. 181-182), czy też jest to model, który wymaga uwzględnienia obu powyższych modeli na raz. A może Autor za „Model systemu zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej” uznaje ostatecznie Model zaprezentowany na rysunku 67 (str. 208), uwzględniający zasady implementacji modelu, zatytułowany „Model architektury zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej wymaga określenia pewnych rekomendacji wdrożeniowych”.

Co oznacza stwierdzenie Autora na str. 193, cytując: „Z tego też względu na potrzeby pracy pierwszym modelem staje się model systemowy przedstawiający analizę ścieżek, a drugi ilościowy określający prawdopodobieństwo ryzyka wypadku”.

2. Proszę by Doktorant określić co w jego modelu jest zmienną objaśnianą, a co objaśniającą.

3. Proszę by Doktorant sprecyzował jakie dostrzega ograniczenia przeprowadzonych przez siebie badań.

2.7. Syntetyczna ocena rozprawy i konkluzja końcowa

Reasumując stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Piotra Placka, pt. „System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym: dr hab. inż. Anny Brzozowskiej prof. PCz (Promotora) stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autora w dyscyplinie naukowej „Nauki o zarządzaniu i jakości” oraz potwierdza jego umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wskazane przez mnie drobne mankamenty tej rozprawy nie obniżają jej walorów merytorycznych i nie umniejszają wkładu w rozwój nauki i praktyki. Do najważniejszych walorów recenzowanej dysertacji należy zaliczyć: ważność i aktualność podjętej problematyki, w tym uzupełnienie luki badawczej w Polsce w tym zakresie, logiczny i uporządkowany proces badawczy, solidne ramy metodologiczne, prawidłowo przeprowadzone badania empiryczne i rzetelnie opracowane wyniki badań empirycznych.

Stwierdzam, że przedstawiona rozprawa doktorska mgr Piotra Placka, pt. „System zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w Szkołach Państwowej Straży Pożarnej”, spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2022 poz. 574), a także w art. 13 ust. 1 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r. (Dz.U. 2017 poz. 1789) i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

